

"Mag God nog God zijn? - De clash van godsbeelden in een postmoderne tijd"

door Ignace Demaerel, uitgeverij BC•BS, 332 p.

40 (van de 101) stellingen

Bovenstaande titel werd uitgegeven in maart 2020 door het samenwerkingsimprint BC•BS, (Boekencentrum en Boekscout). Het gaat over **de veelsoortige godsbeelden in onze pluralistische maatschappij** en is geschreven voor het brede publiek, niet-gelovig en gelovig. Ook de moderne, seculiere mens blijkt nog 'ongeneeslijk religieus' te zijn. De religiemarkt wordt overspoeld door nieuwe, soms zelf gebricoleerde spiritualiteiten, maar is dit 'veelkleurig pluralisme' of eerder levensbeschouwelijke chaos? Mogen we ook kritisch kijken naar goden en afgoden? Welke voorstellingen van God zitten eigenlijk in uw en mijn hoofd? En zijn ze niet sowieso te klein? Bestaan er geldige criteria om misvormde godsbeelden te scheiden van authentieke? Dit boek overloopt christelijke en heidense beelden, ouderwetse en (post)moderne, westerse en oosterse, filosofische en irrationele, bizarre en mooie... Gemakkelijk is deze zoektocht zeker niet, maar wel noodzakelijk voor spirituele eerlijkheid. Want onze godsbeelden bepalen ingrijpend onze mensbeelden, en dus al onze dagelijkse keuzes.

De auteur heeft de hoofdgedachten samengevat in **101 'stellingen'**. Om de potentiële lezer **een voorproefje** te geven van de inhoud, kan hij hier 40 van deze stellingen lezen.

Voor alle verdere info, kijk op www.ignacedemaerel.be. Daar kan je de [inhoudsopgave](#) inkijken, of een [uitgebreidere samenvatting](#) lezen. Je kan het boek er ook [bestellen](#) (23,99 €).

1. Inleiding: mens en God, God en mens?

1. In onze postmoderne en postchristelijke cultuur heerst algemeen de gedachte dat het irrelevant is welk godsbeeld of mensbeeld je hebt. Maar dit is eerder een teken van onverschilligheid en intellectuele luiheid. Het maakt wel degelijk een

wezenlijk verschil voor iemands grote en kleine levenskeuzes hoe hij God en zijn medemens bekijkt.

2. Alle mensen hebben een godsbeeld: van goede, middelmatige of minderwaardige **kwaliteit**. Het is naïef om te denken dat een atheïst dat niet heeft. Hij heeft al tenminste een bééd in zijn hoofd waarvan hij zegt: "In zo'n God kan ik niet geloven."

3. Iemands **mensbeeld** is wezenlijk **verbonden met zijn godsbeeld**: de God (of god) die hij aanbidt, is zijn rolmodel en voorbeeld. Iemands religieuze overtuiging heeft directe invloed op zijn morele waarden en normen. Wie bijv. een oorlogsgod aanbidt, zal oorlogszuchtig worden. En wie een puur **materialistisch wereldbeeld** aanhangt, zal de mens bekijken als een aap-zonder-staart, een product van blinde evolutie, een roofdier dat enkel denkt aan overleven.

4. De algemene crisis in de westerse beschaving heeft méér te maken met de onderliggende spirituele crisis dan we denken: de **complete verwarring in mensbeelden en godsbeelden** in onze cultuur, het ontbreken van een gemeenschappelijk zingevingskader en gedeelde morele waarden en normen creëert een richtingloosheid die niet zonder gevolgen kan zijn voor het welbevinden van het individu en de gehele samenleving.

2. Godsbeelden in vogelvucht

8. In onze westerse cultuur wordt vaak de Griekse oudheid verheerlijkt. En ook al was deze op artistiek en wetenschappelijk vlak hoogstaand, op religieus gebied was deze beneden alle niveau: **de Griekse goden** zijn compleet immoreel en maken zich schuldig aan verkrachting, bedrog, machtswellust, vadermoord, kindermoord, foltering en buitensporige wreedheid.

9. Het **christelijke godsbeeld** komt oorspronkelijk uit het Midden-Oosten, en is dus niet Europees. Maar het werd later te vaak beïnvloed en '**besmet**' door **andere culturele invullingen**: Romeinse, Griekse, Germaanse en andere... De godsbeelden die onder het volk leven, zijn meestal erg vermengd, verwrongen en ondermaats.

3. Misvormde gods- en mensbeelden in de middeleeuwen

12. Toen het christendom staatsgodsdienst werd in het Romeinse rijk slopen aardse **macht en rijkdom** binnen met hun hele arsenaal van verleidingen. Materiële rijkdom verdoofde de geestelijke kracht. Godsdienst werd vermengd

met imperialisme. Een geestelijke strijd werd gevoerd met aardse wapens. Maar geloof opleggen onder dwang is zoals geestelijke verkrachting.

13. In elke religie zie je een (ménselijke) tendens om **rond de kern allerlei uiterlijkheden** te bouwen en deze ook 'heilig en onveranderlijk' te verklaren: rituelen, gebouwen, formules, tradities, regels, voorwerpen... Dit leidt niet alleen tot verafgoding van bijkomstigheden en veel hypocrisie, maar dient ook vaak om een gebrek aan innerlijk geloof te camoufleren.

16. In de loop der eeuwen kwam het evangelie in een hellenistische cultuur terecht en werd sterk beïnvloed door **Grieks denken**: de boodschap van Jezus werd abstract, begrippelijk, cognitief, vaak levenloos en krachteloos. Het leidde tot eindeloze theologische disputen en oorlogen, en antisemitisme.

4. 'Verlichte' godsbeelden

22. In de verlichtingstijd kwam de zoektocht op naar een '**redelijke godsdienst**': men gebruikte de rede als snoeimes om alle irrationaliteit uit het godsbeeld weg te snoeien. Zo zou de rede eindelijk een 'wetenschappelijk, universeel, objectief' godsbeeld helpen creëren. Maar in de praktijk leidde dit tot geen enkele eenstemmigheid, zelfs tot tegenstrijdige visies.

23. Het **deïsme** portretteerde God als een horlogemaker die zich niet bemoeit met zijn schepping, en zelfs niet meer mág ingrijpen in de natuurwetten. Religie wordt zo gereduceerd tot een skelet: gebed, geloof en liefde hebben geen plaats meer. En de natuurwet wordt tot een soort 'god' boven God.

24. Enkele verlichte denkers kwamen op het idee om zelf **een 'zuiver rationele religie'** te creëren, puur logisch en vrij van alle door mensen toegevoegde irrationele mythen. Deze zou een einde maken aan alle godsdienstconflicten en dus eindelijk vrede brengen. De rede werd bejubeld als scheidsrechter boven alle religies en als 'messiaanse verlosseres'.

25. In de **Fransé Revolutie** probeerde men de verlichtingsideeën in de politieke praktijk om te zetten, ook de religieuze. Er waren vele experimenten met 'seculiere religies' waarin o.a. de rede als een godin werd vereerd. Maar geen enkele daarvan bleek levensvatbaar: het was integendeel grote chaos en conflict, en leidde tot veel irrationaliteit en duisternis.

29. De Verlichting stelde al haar hoop op de wetenschap, maar deze brengt hoogstens materiële en technische vooruitgang, geen enkele morele of spirituele

verbetering. Zo werd **de focus van de ganse cultuur fundamenteel verlaagd**: de geest werd onbelangrijk en alle aandacht ging naar de ziel (kennis, cultuur) of het lichaam. Dat precies in dit 'verlichte' Europa twee van de meest barbaarse wereldoorlogen losbarstten, is zeer veelzeggend. De Verlichting was blind voor de eigen demonen die uit haar zouden voortkomen.

30. **De rede** bevocht voor zichzelf de **alleenheerschappij** over alle gebieden, ook over de religie, zonder enig respect voor haar 'andere logica en rationaliteit'. Het 'rationele godsbeeld' dat men samenstelde, was zo abstract en algemeen mogelijk, en dus juist kleiner. Deze '**dieu des philosophes**' was gemaakt naar hún beeld en gelijkenis: een soort superfilosoof, een kosmische ideeënmachine, of een God heel ver weg, die ons vooral niet stoort.

5. Moderne godsbeelden

31. In onze moderne maatschappij is er op **de 'levensbeschouwelijke markt'** totale vrijheid: er zijn geen regels of normen, en geen enkele hogere spirituele instantie die kan ingrijpen. Dit maakt dat 'de markt' overspoeld wordt door sekten en charlatans, pseudo en nep. Het heet zo mooi 'pluralisme' en 'multiculturaliteit', maar het is eigenlijk **een rommelmarkt** geworden.

33. De **newagebeweging** stelt dat alle religies naar dezelfde God leiden en éénzelfde kern bevatten. Ze is een poging om een nieuwe, overkoepelende religie te presenteren, maar heeft in de realiteit een hindoeïstisch godsbeeld. In plaats van een hogere eenheid en harmonie te brengen in het religieuze landschap, voegt new age toe aan de **verwarring en verdeeldheid**.

35. Als tegenreactie tegen de 'boeman-God' ontstond het godsbeeld van **een softe opa** die altijd 'ja' zegt: 'de God die iedereen in de hemel binnenlaat'. Maar **permissiviteit** is eigenlijk een slappe liefde, zonder ruggengraat, en laat ruimte voor kwaad en onrecht. Het is vandaag erg verleidelijk voor kerken om een gesuikerd evangelie te preken, zoals bijv. het 'prosperity gospel'.

36. In de geschiedenis van de filosofie bestaat een sterke tendens om God zo abstract mogelijk te definiëren, als een **(absolute) Idee**, als 'het Zijn' of 'de Rede' (Hegel). Maar als God slechts een Idee is, is Hij een 'Het', en staan wij als mensen bóven God. Volgens Plotinus is God '**volstrekt onkenbaar**', en volgens meester Eckhart 'de totaal Andere'; maar dan is er geen enkel aanknopingspunt meer tussen Hem en ons, en wordt Hij ook totaal irrelevant.

37. God wordt door velen **als een oerkracht** gezien: misschien wel de gigantische oerenergie die bij de Big Bang ontploft is, of de nucleaire energie die in elk atoom aanwezig is. In de filmserie 'Star Wars' bijv. heeft 'the Force' in feite 'light' religieuze kenmerken. Maar als God enkel

een Kracht is, kan Hij door ons gemanipuleerd worden en staat Hij (of: Het) ónder de mens.

39. Atheïsme gelooft dat **de wetenschap** op een dag alle antwoorden zal geven en God overbodig maken. Dit argument verraadt een (achterhaald) beeld van '**God als gaatjesvuller van het heelal**'. Dit is bovendien ook een gelóóf: niet rationeel bewijsbaar, verre van evident en erg naïef. Wetenschap en godsdienst hoeven in het geheel niet met elkaar in conflict te zijn, want ze zoeken eigenlijk antwoorden op héél verschillende vragen.

45. Wat betreft godsbeelden lijkt de strategie van atheïsme te zijn: "Eerst maken we God kleiner, en dan concluderen we daaruit: **In zo'n kleine, beperkte God kan ik niet geloven.**" De godsbeelden die ze bekritisieren, zijn achterhaalde ('middeleeuwse'), verstarde en extreme beelden die door deze religies meestal zelf ook afgewezen worden. En ze zijn meestal resultaat van oppervlakkige kennis.

46. In de **polytheïstische natuurgodsdiensten** zijn de goden eigenlijk natuurkrachten die vergoddelijkt worden (zoals zon, maan, zee, bergen...). De mensen vereren hen uit 'berekend eigenbelang'. Deze religies zijn erg aards gericht en innerlijk zwak. Ze zijn ook moreel heel 'tolerant' en maken geen aanspraak op één universele waarheid. Daarom passen ze goed bij het onderbuikgevoel van de mens, en zijn vandaag opnieuw populair.

47. We zien vele, vaak exotische, verschijningsvormen van **neopaganisme** opkomen (magie, astrologie, spiritisme...), maar het zijn meestal kortstondige modes. Het **gigantische succes** hiervan is bevreemdend, zeker in een cultuur die zichzelf 'verlicht' en seculier noemt. De eis van redelijkheid wordt compleet losgelaten, zodat ook de meest **irrationele** theorieën geslikt worden. Nochtans zijn ze niet zonder **gevaarlijke gevolgen** voor individu en maatschappij.

49. **Postmodernisme** is ontstaan uit het algemene gevoel van ontgoocheling in alle 'grote verhalen': "Er is niet één grote waarheid, maar deze is gefragmenteerd, en **iedereen heeft zijn eigen waarheid.**" Zo projecteerde ze de zwakheid van onze menselijke kennis op de werkelijkheid zelf: "Omdat onze bril vol barsten zit, zit de realiteit vol barsten". En ze verklaarde deze visie tot de nieuwe norm en hét referentiekader.

51. De grootste zwakheid van zelf samengestelde religie is dat het eigenlijk '**zelf-dienst**' is i.p.v. gods-dienst. "Ik vertrouw mijn eigen gevoel hierin boven al het andere. Ik maak mezelf tot rechter boven God en godsdiensten. Als ik vind dat God zo of zo is, geldt dat voor mij als waarheid." Het beslissingscentrum wordt voor 100% bij de mens gelegd, en hij kiest de god(en) die best bij hém passen.

52. De huidige tijdgeest verdraagt niet dat iemand beweert dat er 'één ware God' is: dit is politiek zéér incorrect. Maar een **exclusieve claim op de waarheid** kan als zodanig nooit een voldoende reden zijn om haar als onwaar af te wijzen. Een (misbegrepen) 'respect voor de ander', of angst voor conflict mogen niet bóven de waarheidsliefde staan. Geloven in één waarheid heeft trouwens op zich – net zoals in wiskunde of wetenschap – niets te maken met intolerantie.

54. Het **secularisme** wil de maatschappij helemaal vrij maken van religieuze sporen. Maar **hoe religie-vrij is de moderne mens?** Volgens Luther is een afgod 'datgene waaraan je je vastklampt in hoogste nood'. Of: datgene wat je (mateloos) bewondert of idealiseert. De mens is **ongeneeslijk religieus**. Als hij God door de achterdeur buiten gooit, haalt hij er langs de voordeur tientallen weer naar binnen.

55. Een onmiskenbare, belangrijke (seculiere) god in onze wereld is die van **het geld en bezit: de mammon**. De zuigkracht van het aardse, directe 'hier en nu' is quasi alomtegenwoordig. Het (pseudo)religieuze karakter van geld bestaat hierin dat mensen gelóven (!) dat het 'geluk, vrede en zekerheid' kan bieden, maar geld creëert in feite een schijnwereld en herleidt mensen tot zijn slaven. Morele waarden worden ondergeschikt aan de geldhonger. Het aantal mensen dat geofferd werd aan deze afgod (bijv. door moord en oorlogen) is ontelbaar.

62. De trend sinds de Verlichting om de rede bovenaan te stellen, plaatste eigenlijk **de méns op Gods troon** en rechterstoel. Het **vrijzinnig humanisme** maakt de mens zo tot een 'kleine god', tot schepper van normen en waarden. Deze **antropocentrische tijdgeest** doordrenkt onze ganse cultuur. Maar hoeveel gelóóf zit in deze visie? Geloven in de mens vraagt in veel opzichten méér geloof dan geloven in God.

6. Een authentiek christelijk godsbeeld?

70. Niet alle godsbeelden zijn evenveel waard: diegenen die meer gezocht hebben, hebben meer recht van spreken. En vooral zij die een **radicale liefde voor de waarheid** hebben **die God niet manipuleert** en voor de eigen kar spant. Het kennen van God vereist een geestelijke fijngevoeligheid, wat leidt tot zoiets als **spirituele intelligentie**.

74. De Bijbel leert ons duidelijk dat haar godsbeeld **uit openbaring voortkwam**: zo'n soort God kan je niet 'eventjes bedenken' en komt niet voort uit eigen belangen. Hoezeer dit geloof de seculiere mens tegen de borst stoot,

het is onlosmakelijk verbonden met deze religie. In feite móét **een waarachtig godsbeeld van bovenaf komen**: alles wat van onderuit komt, is besmet met eigen projecties. Een christen 'proeft' bovendien in de Bijbel dat talloze verhalen, uitspraken of wetten van bovenmenselijke oorsprong zijn.

76. **Christendom staat haaks op heidendom**: ze zijn water en vuur, ten diepste elkaars tegengestelde. Er is geen compromis of vermenging mogelijk: afgoden moeten ontmaskerd worden. In de ogen van de Bijbel is **heidendom een perversie van religie**, een mensengemaakt systeem, waar mensen en goden elkaar wederzijds manipuleren uit eigenbelang, en wat onvermijdelijk leidt tot (morele) uitpattingen.

82. Voor christenen is God a.h.w. **het enige punt in het heelal van pure volmaaktheid**, zuivere goedheid, kristalheldere waarheid. De hemel – dit is de 'sfeer' rond God - is de enige plaats waar de corruptie niet binnengedrongen is. Dit geloof in een absoluut goede God is dus een **soort postulaat**: wie niet in een algoede God gelooft, kan ook niet geloven in échte goedheid hier op aarde. Het is het beste of enige antgif tegen cynisme.

88. Het lijkt alsof het onmogelijk is om **almacht, rechtvaardigheid en goedheid** te combineren, zeker voor ons, mensen. De christelijke replek hierop is: als er iemand deze tegengestelden kan combineren, is het precies God! **God moet volmaakt en rechtvaardig zijn**, of Hij is niet God. Zijn almacht bestaat hierin dat Hij **geen geweld nodig** heeft om zijn plan te doen slagen: Hij zal alle duisternis overwinnen zoals de opkomende zon de nacht verdrijft.

89. De meest wezenlijke eigenschap van de christelijke God is **dat Hij liefde is**, pure onbaatzuchtigheid, licht zonder schaduw. Aan de basis van de schepping ligt dus een Liefde die zijn léven en geluk wil delen met schepselen. God is daarom naar zijn wezen ook relationeel: **Hij begeert de mens** passioneel. In liefde maakt Hij zich zo afhankelijk en stelt zich kwetsbaar op, in tegenstelling tot de zelfgenoegzaamheid van de heidense goden.

94. Jezus is voor zeer velen een erg intrigerende persoon, maar tegelijk is hij controversieel en aanstootgevend. **Jezus is zonder meer uniek**, en niet slechts 'één in een rij' van grote spirituele wereldleiders. Dit is niet zomaar een willekeurig geloofsdogma, maar kan je ook afleiden uit 'de feiten', zijn woorden en daden. Iedereen die zichzelf beschouwt als een 'ernstige zoeker naar God', kan moeilijk om Jezus' woorden heen.

95. Jezus bracht **tegelijk véél hogere morele normen én veel diepere genade** dan ooit tevoren: de lat ligt onhaalbaar hoog voor enig mens, en toch is de toegang tot de hemel gratis. Hij heeft definitief de begrippen en beelden rond God en godsdienst geherdefinieerd: hoger, radicaler en zuiverder dan enig ander.

7. Besluit: mag God God zijn?

97. Als we een zuiver en authentiek godsbeeld willen ontwikkelen, moeten we beseffen **dat God absoluut uniek is**. Er is er geen tweede zoals Hij, en dus geen vergelijkingsmateriaal. Het is daarom noodzakelijk voor ons om God God te

laten zijn, Hem te respecteren in zijn eigen aard. Aan Hem ónze condities opleggen is zeer ongepast, zelfs arrogant: **zoals een lucifer** die aan de zon wil uitleggen hoe die eigenlijk meer of beter licht zou kunnen geven.

99. Een waarachtig godsbeeld kan **nooit puur cognitief** zijn: in God geloven is geen zaak van intellect of IQ, zoals ons abstracte Griekse denken ons wil doen geloven. Als God God is, moet Hij de allergrootste relevantie hebben voor ons ganse leven en voor elk onderdeel ervan. Voor de 'échte dingen des levens' - die onze existentie en ons mens-zijn bepalen - moeten we **ons hart openen**: hier is vooral '**spirituele intelligentie**' voor nodig.

101. De idee van een God kan je – filosofisch gezien – beschouwen als '**hét punt**' waar **alle gezichtspunten samenkomen**. Ergens moeten alle (conflicterende en concurrerende) kennisgebieden en levensdomeinen elkaar ontmoeten en harmonisch raken. Het is de logica zelve dat alleen God dit 'punt' kan zijn. Hij is dé Persoon die álles overziet, vanuit wie alles vertrekt en bij wie **alle lijntjes elkaar weer ontmoeten**.

